Dragan U. Kalaba,
zamenik Višeg javnog tužioca u Čačku

PRODUŽENJE PRITVORA I ROKOVI*

ZAKONODAVNA REŠENJA – SLUČAJEVI SUDSKE PRAKSE

SAŽETAK: Kako je pritvor važan institut krivično-procesnog prava, koji se ima vrlo restriktivno primenjivati, isto tako je od značaja i sa njim povezan, institut roka trajanja pritvora. U sudskoj praksi se pojavila dilema u pogledu računanja roka kod produženja pritvora, a što će ovim radom biti prikazano. Takođe, biće dato moguće rešenje ovakvih pravnih situacija.

Ključne reči: krivični postupak, pritvor, rok, produženje pritvora

UVOD

Pritvor kao mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetanog vođenja krivičnog postupka, predviđeno je u ZKP, u glavi VIII, čl. 141–147. Povezani sa pritvorom, kao nužna karika, jesu i rokovi, isto tako važan procesni institut predviđen u ZKP, u glavi XII čl. 182–186.

Tema ovog rada jeste postupak donošenja rešenja kojim se okrivljenom produžava pritvor i način računanja rokova za njegovo produženje.

U svakom slučaju, rok je vremenski period u kome nadležni organ treba da obavi određenu procesnu radnju.

* Rad primljen: 8. 5. 2013. godine.

Naravno, ovde nećemo zalaziti u teorijske aspekte pojma roka, vrste istih (materijalni, procesni, prekluzivni, dilatorni i dr.), već na bazi osnovnih i zakonskih rešenja, dati prikaz spornih situacija kao i različito postupanje drugostepenog suda u istim pravnim situacijama.

U čl. 144. st. 1. ZKP je regulisano da se okrivljeni može zadržati u pritvoru **najviše mesec dana** od dana lišenja slobode, a posle **tog roka**, okrivljeni se može zadržati u pritvoru samo na osnovu rešenja o **produženju pritvora**. U st. 2. istog člana je regulisano da se pritvor po odluci Veća (čl. 24. st. 6. ZKP) može produžiti **najviše za dva meseca**, a u st. 3. je navedeno da se pritvor može produžiti **najviše za još tri meseca**.

Na osnovu navedenog jasno proizilazi da pritvor u fazi istrage (glava XIX, čl. 241–264. ZKP) može trajati najviše šest meseci i istekom navedenog roka okrivljeni se ima pustiti na slobodu.

Kada je reč o rokovima, u čl. 183. st. 1. ZKP je navedeno da se rokovi računaju na sate, dane, mesece i godine, a u st. 3. da se rok određen po mesecima završava protekom onog dana poslednjeg meseca koji po svom **broju odgovara danu kada je rok otpočeo**.

Produženje roka podrazumeva da je prethodno istekao ranije određeni rok, a to znači, da ako je određen po mesecima, mora tada da istekne dan poslednjeg meseca koji po svom broju odgovara danu kada je rok otpočeo.

SLUČAJEVI IZ SUDSKE PRAKSE

U tekućem radu, u Višem sudu u Čačku i Apelacionom sudu u Kragujevcu, kao drugostepenom sudu, postoji različito postupanje različitih Veća istog suda, u slučaju određivanja i produženja pritvora, način računanja rokova, a što dovodi, po našem mišljenju do pravne nesigurnosti, kao i kršenja Zakona u korist okrivljenog.

Analiziraćemo dve pravne situacije:

Prva se odnosi na produženje pritvora okrivljenom „na mesece”, a faktički se produženjem roka skрати „mesec”, pa proizilazi da je rok produžen „na dane”.

Druga se odnosi na produženje pritvora, a koji započinje istekom poslednjeg dana prethodno određenog roka.

Prva situacija

1.– Istražni sudija Višeg suda u Čačku je doneo rešenje Ki 52/12 od 3. avgusta 2012. kojim je okrivljenom određen pritvor u trajanju od **najviše mesec**

dana, a koji se računa od 1. avgusta 2012. godine. Veće istog suda, povodom predloga istražnog sudije, je produžilo pritvor okrivljenom rešenjem Kv 159/12 od 31. avgusta 2012. na najviše **dva meseca**, tako da traje do 31. oktobra 2012. godine. U ovom slučaju je uočljivo, a što će važiti i za brojne druge slučajeve, da je Veće Višeg suda, računalo produženi rok od najviše dva meseca od dana 31. avgusta 2012. godine kada je održana sednica Veća, pa produženi rok računa od **dana održane sednice**, pa je navedenim postupanjem okrivljenom skraćen pritvor za jedan dan.

2.— Rešenjem istražnog sudije Višeg suda u Čačku Ki 18/11 od 16. aprila 2011. određen je pritvor okrivljenom koji može trajati **najviše mesec dana**, a koji se računa od 15. aprila 2011. godine. Rešenjem Veća istog suda Kv 94/11 od 19. aprila 2011. okrivljenom je produžen pritvor za najviše dva meseca tako da **traje najduže** do 15. jula 2011. godine. U ovom predmetu je istražni sudija tražio produženje pritvora za još dva meseca, pa je Apelacioni sud u Kragujevcu svojim rešenjem Kr 57/11 od 12. avgusta 2011. produžio pritvor tako da može trajati **najduže do 12. septembra 2011.** Potom, na ponovno traženje produženja pritvora, Apelacioni sud u Kragujevcu je svojim rešenjem Kr 68/11 od 12. septembra 2011. okrivljenom produžio pritvor za jedan mesec pa po **ovom rešenju može trajati najduže do 12. oktobra 2011.**

Ovde je karakteristično, po našem mišljenju, pravilno postupanje Višeg suda u Čačku, ali Apelacioni sud u Kragujevcu je povredio Zakon u korist okrivljenog jer je okrivljenom **skraćen** pritvor za tri dana, a što je najvažnije, pritvor je produžavan na mesece, a ne na dane, kako to iz prethodnog prikaza jasno proizilazi. Apelacioni sud u Kragujevcu u ovim slučajevima, u obrazloženju svojih rešenja ne daje razloge zašto se pritvor ne završava 15-og u mesecu već 12-og u mesecu. Uočljivo je da se označeni datum održavanja sednice veća u uvodu rešenja, poklapa sa datumom označenim u izreci, od kada se računa rok za produženje pritvora.

3.— Rešenjem Veća Višeg suda u Čačku Kv 208/12 od 9. novembra 2012. produžen je pritvor okrivljenom najviše za dva meseca, a **najduže** do 9. januara 2013. (prethodno je određen 9. oktobra 2012). U istom predmetu, a povodom predloga istražnog sudije, Apelacioni sud u Kragujevcu svojim rešenjem Kr 1/13 od 8. januara 2013. okrivljenom je pritvor produžio za **najviše jedan mesec**, tako da pritvor po ovom rešenju može trajati najduže do 8. februara 2013. godine. Dakle, u ovom slučaju, po našem mišljenju, povređen je Zakon u korist okrivljenog, jer je pritvor skraćen za jedan dan.

4.— Rešenjem istražnog sudije Višeg suda u Čačku Ki 13/12 od 10. marta 2012. određen je pritvor okrivljenom dana 9. marta 2012. kada je i lišen slobode, a potom je produžen Rešenjem Veća toga suda i traje do 9. juna 2012. U istom predmetu, a povodom predloga istražnog sudije, Apelacioni sud u Kra-

gujevcu je svojim rešenjem Kr 24/12 od 6. juna 2012. produžio pritvor okrivljenom **za najviše dva meseca**, tako da pritvor po ovom rešenju može trajati najduže do 6. avgusta 2012. godine. Isti sud, a povodom novog predloga istražnog sudije za produženje pritvora, donosi rešenje Kr 33/12 od 2. avgusta 2012. kojim se okrivljenom produžava pritvor **za najviše jedan mesec**, tako da po ovom rešenju može trajati najduže do 2. septembra 2012. godine.

Po našem mišljenju, istražni sudija i Veće Višeg suda u Čačku, pravilno je računalo rokove za produženje pritvora, a to je do 9. juna 2012, a Apelacioni sud u Kragujevcu je prekršio Zakon računajući rokove za produženje pritvora do 6. avgusta 2012. odnosno do 2. septembra 2012. Uočljivo je, iz rešenja drugostepenog suda, da se produženje roka računalo u oba slučaja od dana održane sednice kada je i odlučivano o produženju pritvora, iako u obrazloženju rešenja nema razloga o toj odlučnoj činjenici.

Dakle, prvim rešenjem Apelacionog suda u Kragujevcu, okrivljenom je skraćen pritvor za tri dana, a drugim rešenjem je skraćen za sedam dana. I ovde ponavljamo, pritvor je produžavan na mesece a ne na dane.

Druga situacija

1.– Rešenjem istražnog sudije Višeg suda u Čačku Ki 66/10 od 27. juna 2010, prema okrivljenom je određen pritvor u trajanju od jedan mesec tako da isti traje od 26. juna 2010. do 26. jula 2010, a potom je produžavan rešenjem Kv 227/10 od 22. jula 2010. i traje do 26. septembra 2010. Na predlog istražnog sudije za produženje pritvora, Apelacioni sud u Kragujevcu je svojim rešenjem Kr 73/10 od 23. septembra 2010. produžio pritvor okrivljenom **najviše za još jedan mesec**, i može trajati do 26. oktobra 2010. godine.

2.– Rešenjem istražnog sudije Višeg suda u Čačku Ki 69/10 od 6. jula 2010. određen je pritvor okrivljenima tako da licu ... se ima računati od 5. jula 2010, a licu ... od 7. jula 2010, a određen je **za najviše jedan mesec**.

Rešenjem Veća istog suda, produžen je pritvor **za najviše dva meseca** tako da licu ... traje do 5. oktobra 2010, a licu ... do 7. oktobra 2010. Na predlog istražnog sudije, Apelacioni sud u Kragujevcu svojim rešenjem Kv 80/10 od 1. oktobra 2010. produžio pritvor okrivljenima **za još tri meseca**, tako da pritvor po ovom rešenju licu ... traje najduže do 5. januara 2011. a licu ... najduže do 7. januara 2011. godine. Dakle, u ovim slučajevima je takođe određen i produžavan pritvor na mesece, a prilikom produženja pritvora, po našem mišljenju, pravilno je pritvor produžen, takođe na mesece i računa se od dana isteka poslednjeg dana prethodno određenog pritvora i završava se istog dana koji odgovara danu kada je pritvor i određen.

INICIJATIVA ZA REŠENJE PRVE SPORNE SITUACIJE

Kako smatramo da je povređen Zakon u prvoj situaciji, u korist okrivljenih, to je napisana inicijativa za podizanje zahteva za zaštitu zakonitosti Republičkom tužilaštvu Srbije, koji je podigao Zahtev za zaštitu zakonitosti Ktz 747/12 od 12. septembra 2012. protiv prethodno citiranih rešenja Apelacionog suda u Kragujevcu Kr 24/12 od 6. juna 2012. i Kr 33/12 od 2. avgusta 2012. U zahtevu je predloženo da Vrhovni kasacioni sud uvaži Zahtev za zaštitu zakonitosti podignut protiv pomenutih rešenja uz konstataciju da je donošenjem rešenja o produženju pritvora za vreme koje je kraće od dužine pritvora predviđen odredbama čl. 144. st. 1, 2. i 3. ZKP, Apelacioni sud u Kragujevcu u dva navrata učinio je bitnu povredu odredaba krivičnog postupka u korist okrivljenih pogrešnom primenom odredbe čl. 144. ZKP i izostankom obrazloženja za ovakve odluke kojima je skraćen rok trajanja pritvora, a što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 368. st. 1. t. 11. ZKP.

U obrazloženju podnetog Zahteva je navedeno da je Apelacioni sud u Kragujevcu povredio zakon jer je dva puta skratio rok trajanja pritvora, a produženje pritvora je traženo „**na mesece**”, da se produžetak roka računa od dana održane sednice drugostepenog suda, a ne od dana isteka prethodnog roka.

REŠENJE SLUČAJA

Povodom podnetog Zahteva za zaštitu zakonitosti Republičkog tužioca, Vrhovni kasacioni sud u Beogradu je svojom presudom Kzz 79/12 od 16. oktobra 2012. odbio kao neosnovan i prethodno citiran Zahtev za zaštitu zakonitosti.

Između ostalog, u obrazloženju Rešenja je navedeno:

a) „Iz navedenih odredbi čl. 144. st. 1. proizilazi da je sud ovlašćen da produži pritvor i može ga produžiti u granicama određenim Zakonikom i u granicama predloga, s tim što navedeni rokovi predstavljaju **najdužu mogućnost trajanja pritvora u istrazi, no oni mogu biti i kraći.**”

b) „Pod rokom trajanja pritvora podrazumeva se rok određen u rešenju kojim je pritvor određen ili produžen i može biti **kraći od roka zakonom određenog najdužeg trajanja.**”

c) „U oba konkretna slučaja, prema izreci rešenja, pritvor je produžen za **najviše dva meseca**, odnosno **najviše jedan mesec**, te je određeno da može trajati najduže do 6. avgusta 2012. odnosno 2. septembra 2012.”

d) „Dakle, u pobijanim rešenjima je navedeno da se pritvor produžava ne **za dva odnosno jedan mesec**, već za **najviše dva odnosno jedan mesec.**”

e) „Kako je prema čl. 144. st. 3. ZKP sud ovlašćen da produži pritvor najviše za tri meseca, to produženjem pritvora u novim rokovima koji su manji od

tri meseca, nije povređen zakon, jer sud ima pravo i da pritvor odredi u kraćem trajanju.”

Doneta presuda Vrhovnog kasacionog suda rešava samo jedan slučaj, dakle ne radi se o zauzimanju jedinstvenog pravnog stava na krivičnom odeljenju toga suda ili opšte sednice.

Razlozi za neprihvatanje stava toga suda izneti u citiranoj presudi su:

Prvo, u spornom slučaju je traženo produženje pritvora „na mesece” ili „na mesece”, pa je drugostepeni sud trebao da pravilno primeni Zakon i da računa produženje roka od isteka poslednjeg dana prethodno određenog roka, koji je takođe određen „na mesec”.

Važno je ukazati, u ovom delu na Načelni stav XVIII zajedničke sednice od 25. i 26. juna 1981. godine u kojem je navedeno da „pod rokom trajanja pritvora podrazumeva se rok do koga je određeno trajanje pritvora rešenjem kojim je pritvor određen odnosno produžen i produženje pritvora teče od dana isteka ranije određenog pritvora”.

Dakle, na način kako je Apelacioni sud u Kragujevcu u dva slučaja produžio pritvor, isti nije produžen istekom poslednjeg dana trajanja prethodnog roka utvrđenog pritvora već je produžen i računa se od dana održane sednice drugostepenog veća (iako o tome nema razloga u obrazloženjima oba citirana rešenja). Na pomenuti način je skraćen prvi rok koji je određen na mesec pa je pritvor okrivljenom trajao ne „na mesec dana” već 29 ili 28 ili 27 dana.

Drugo, i u spornim slučajevima pritvor je određen i trebao je da se produži na mesece a ne na dane, a na način kako je to učinio Apelacioni sud u Kragujevcu, pritvor koji je prvobitno određen „na mesec” je pretvoren u dane, jer je mesec skraćen, a to je suprotno izrekama pobijanih rešenja kojima je pritvor određen i produžavan na mesece. Kako je pritvor određen i produžavan, a na predlog istražnog sudije, „na mesece”, a onda se ima primeniti odredba čl. 183. st. 3. ZKP, a to je računanje roka „na mesece”, a što kršenjem zakona nije učinjeno.

Treće, ne može se prihvatiti stav Vrhovnog kasacionog suda da kada je sud ovlašćen da produži pritvor „najviše za tri meseca”, pa produženjem pritvora u novim rokovima koji su manji od tri meseca nije povređen Zakon zbog toga što u konkretnoj situaciji, drugostepeni sud produžava pritvor „za mesec odnosno dva meseca”, ali tako da je faktički skraćen prethodno određeni rok „od najviše mesec dana”.

Četvrto, ovim postupkom, je drugostepeni sud u stvari skratio prethodno utvrđeni rok za nekoliko dana, kako je već prethodno navedeno, a o tome u obrazloženju citiranih rešenja nema ni reči. U vezi sa prednjim postavlja se i sledeće pitanje: ako istražni sudija odredi pritvor u trajanju od najviše mesec dana i navede da traje do ... (videti citirane slučajeve), a to je mesec dana, kako, na

koji način i na osnovu kog propisa Veće tog istog suda ili pak drugostepeni sud, taj prvobitno određeni rok može da skрати.

Drugim rečima, ovde se ne radi o žalbi protiv rešenja istražnog sudije kojim je određen pritvor, pa da se eventualno novim rešenjem preinači prethodno doneto rešenje, u pogledu računanja trajanja pritvora, već se radi o **produženju pritvora** istekom prethodno utvrđenog roka pritvora koji je određen na mesec, a ne na dane.

Tačan je zaključak Vrhovnog kasacionog suda da sud može da odredi pritvor i u kraćem trajanju od tri meseca. Ali, u konkretnim slučajevima je produžen pritvor za dva odnosno za jedan mesec, ali je početak računanja produženog roka na mesec/ce, pogrešan, pa se skraćuje prethodno određeni rok za pritvor na mesec/ce, te se skraćuje rok za pritvor okrivljenog za nekoliko dana, pa je na opisani način povređen zakon u korist okrivljenog.

ZAKLJUČAK

Imajući u vidu Ustav Srbije, važeće krivično zakonodavstvo (Krivični zakonik i Zakonik o krivičnom postupku), osnov rada nadležnih državnih organa je njihova zakonitost. Nažalost, često nije tako. Zato kod pritvora kao mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog glavnom pretresu, ne sme da postoji dilema, jer se radi o zaista osetljivim institutima krivično-procesnog prava.

U prethodno navedenim primerima, po našem mišljenju, vidi se kršenje zakona, jer se na pokazani način prethodno određen ili produžavan pritvor „skrati” za nekoliko dana, novom odlukom o produženju pritvora. Zato osnovano očekujemo zauzimanje stava Vrhovnog kasacionog suda na način kako je to prethodno ukazano.

PROLONGATION OF THE CUSTODY AND DEADLINES STATUTORY SOLUTIONS – CASE LAW

Dragan U. Kalaba

Deputy High Public Prosecutor in Cacak

S u m m a r y

Since the custody is an important institute of the criminal procedural law, which shall be applied restrictively, the duration of the custody is of the same importance and closely related to this concept. This paper will present the dilemma that occurred in the case law related to calculation of the deadlines in prolongation of the custody. The possible solution of such legal issue will also be presented.

Key words: criminal procedure, custody, deadline, prolongation of custody